

РЕЦЕНЗИЯ

на трудовете на доц. д-р Румен Бояджиев, единствен участник в конкурса за ПРОФЕСОР по професионално направление 2.2. История и археология (История на късната античност: християнска просопография) в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ – ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, обявен в ДВ, бр. 31 от 12. 04. 2019 г.

Рецензент: проф. д-р Ивайла Попова, СУ „Св. Климент Охридски“

1. Данни за конкурса

Процедурата и произтичащите от нея изисквания съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника на Софийски университет са спазени, видно от представената документация. При запознаването ми с нейното съдържание не установих допуснати нарушения.

2. Данни за кандидата

Румен Бояджиев завършва специалност *Българска филология* в СУ „Св. Климент Охридски“ със специализация по *История и теория на културата* в Историческия факултет на СУ. Доц. д-р Румен Бояджиев започва научното си развитие като специализант към ЦСВП “Иван Дуйчев” с едногодишна стипендия през 1988 г., а в последствие, от 1989 г. става докторант в Центъра по културознание при Софийския университет (по направление – История на културата и изкуствата. История на западноевропейската художествена култура). През м. юни 1991 г. постъпва на работа като специалист (организатор издателска дейност) в ЦСВП “Проф. Иван Дуйчев” на СУ.

През 1996 г. кандидадът за настоящия конкурс придобива образователната и научна степен „доктор“ след успешно защитена пред

ВАК дисертация на тема: *Ранното западноевропейско монашество: Бенедиктинците и Изтокът до средата на XI в.* с научен ръководител проф. Аксиния Джурова (СУ) и проф. Хенеке Гюлцоу (Университет Хамбург). През 1997 г. след конкурс става научен сътрудник (асистент) в ЦСВП “Иван Дуйчев“ към СУ „Климент Охридски“. През 2009 г. е избран за доцент по Средновековна обща история. Неговият стаж по специалността в Софийският университет е почти 30 години.

В периода от 1990 – 1994 г. доц. Бояджиев специализира в различни научни центрове по медиевистика в Германия (Регенсбург, Хамбург). Специализациите изиграват съществена роля не само за неговото професионално израстване, но и за трайното му ориентиране към изследването на проблемите на късноантичната и ранносредновековна църковна история и география, ранната история на монашеството, както и късноантичното градоустройство и поклоннически практики и ранната християнска просопография.

3. Описание на научните трудове

Доц. Румен Бояджиев е автор на 25 научни публикации, от които 3 монографии. В своята цялост те разкриват не само формирането и утвърждаването на доц. Р. Бояджиев като историк-медиевист, но също така показват неговия постоянен стремеж към задълбочаване на тематиката на изследванията си.

На обявения конкурс кандидатът се представя с общо 13 научни труда, включващи 1 монография, студии и статии. По мое мнение, посочените в справката и предоставени за рецензиране трудове са съобразени с изискванията на конкурса и ги приемам без забележки.

4. Научни приноси

Основно и най-значимо място сред представените за рецензиране трудове има новата монография на доц. Р. Бояджиев – *Изгубената Africa*

Sacra. Късноантичната християнска Северна Африка IV-VI в. Западните провинции Africa Proconsularis, Numidia, Byzacena и Mauretania: християнски урбанизъм, епископи и “светли” жени. Prosopographia Feminarum Christianarum, Pars II /Africa, Saec. IV-VII/. София (Парадигма), 2019 (ISBN 978-954- 326-385-1). Преди всичко бих искала да подчертая, че трудът е посветен на важен историографски проблем, който досега не е бил предмет на самостоятелно и целенасочено изследване. Написването му е резултат от продължителна и задълбочена изследователска работа, осъществена от Р. Бояджиев, дала му възможност да проучи значителен и богат изворов материал.

Изследването се базира върху широк кръг разнородни по произход, обем и съдържание извори – акти на събори, различни произведения (писма, речи, трактати, хомилии и пр.) на раннохристиянски апологети, мислители, епископи (сред тях Августин от Хипон, Киприян Картагенски, Фулгенций от Руспе, папа Григорий I Велики, Йероним, Павлин от Нола, Йоан Златоуст и много други), истории на антични и византийски историци (Плиний, Амиан Марцелин, Прокопий Кесарийски и др.), църковни истории, епиграфски паметници и други.

Монографията е значителна по обем – близо 500 страници и включва пет глави, както и просопографска част. Структурата на книгата е почти идентична с друга монография на кандидата *Късноантичното женско монашество в Рим* (София, 2011). Целта му очевидно е да оформи обща рамка, която включва историческа част (касаеща даден регион от късноантичната римска империя), и просопографска част на жените - християнки от разглежданата област. Авторът също така търси сходство в оформлението на рубриците.

Обхватът на темите, отнасящи се до раннохристиянската политическа и църковна история на земите в Западната част на Северна Африка, е изключително голям, като в различните аспекти броят на изследвания е

респектираш. Представената книга е българският принос към тази голяма тема.

В този труд е представена детайлна картина на урбанистичното развитие и състояние на християнския живот в част от провинциите на Северна Африка от 4 в. до края на 6 век. Като географски обхват това са земите на днешния централен Магреб или по-точно пет стари римски провинции – Проконсулска Африка, Нумидия, Бизацена и двете Мавритании. В българската историография вече има някои изследвания, свързани с темата за Северна Африка, на Димитър Димитров и Антоан Тонев, но представената в конкурса книга е пръв опит у нас да се представи кратък, но задълбочен преглед на ранната история в западния северноафрикански „рог“, на което е посветена и първата глава на монографията – *Историческа рамка. Северозападна Африка между 2 в. пр.н.е. и 6 век.*

Съществен принос е изследването на ранната история на римските провинции в района, на специфичната градска среда, а също така и на африканско стопанство, които са обект на проучване в гл. II – *„Провинциалната“ ситуация в късноантична Северна Африка 3 – 6 в.* и гл. III – *Уникалният африкански урбанизъм и стопанство.*

На друг въпрос, свързан с църковната история и география, е посветена гл. IV на книгата - *Africa Sacra - ранното африканско християнство.* Тук авторът се старае да изгради пълна картина на специфичната религиозна ситуация в Африка през късноантичния период. В тази част Бояджиев умишлено подминава ролята на твърде важната фигура на африканската църква – Августин Блажени, тъй като разглеждането ѝ би изместило фокуса на изследването. Очевидно целта на автора е да представи всички известни епископи от региона, засвидетелствани в изворите. Приносен момент в полето на африканската църковна география е статистическата част в края на главата, извършена от автора на базата на данните от богатия археологически материал, в която е

представен приблизителният брой християнски базилики по провинции и градове, броят на корабите им и съответно размерите им.

Глава пета *Урбанистична и археологическа картина. Епископско присъствие по градове в западните африкански провинции* също е приносна, тъй като разглежда въпроса за пръв път в нашата историография. Авторът е подбрал и обобщил богат емпиричен материал, отнасящ се до около 55 населени места, групирани в разглежданите провинции. Новото тук е представянето на всички известни имена на епископи на дадената катедра, което представлява сбита просопографска епископска листа. Целенасочено всяко населено място тук кореспондира с конкретно име в просопографската част (и обратно).

От страница 287 нататък в представената за конкурса монография смислово е отделена втората, същинската просопографска част: *Prosopographia feminarum christianarum (Saec. IV - VII), Pars II. Просопографски корпус на жените - християнки от провинциите Africa Proconsularis, Numidia, Byzacena и Mauretania /втората половина на IV в. - средата на VII в./*. В този раздел азбучно са подредени рубриките на портретите на 160 жени – християнки от разглежданите африкански земи между 4 и началото на 7 в., като те са представени според епиграфски или литературни данни. Мога без притеснение да отбележа, че тази част определено има приносен характер. Досега в България (а и зад граница) не е изготвяна пълна просопография само на жените – християнки от посочения период. Този просопографски корпус е своеобразно продължение на друга книга на Р. Бояджиев, посветена на женската християнска просопография за други части на империята, излязла от печат през 2011 Г. (*Късноантичното женско монашество в Рим и духовните му покровители на Апенините и в Източното Средиземноморие /Между II и III Вселенски събор: 381 - 431 г./*). *Prosopographia Feminarum Christianarum /Saec. IV-VI/, Pars I*. София, 2011). Очевидно авторът съзнателно търси повторемост при изготвянето на просопографската част, за да постави

началото на създаването на корпуси с ранна женска християнска просопография в средите на българската научна гилдия.

В края на представеното изследване са приложени и детайлни показалци на африканските събори и синоди, както и два подробни индекса – на имената и на античните и съвременни селища. Мога смело да заявя, че те също съдържат приносен елемент.

Посочените по-горе приноси ми дават основание да изтъкна, че монографията е безспорен успех не само за доц. Румен Бояджиев, но и за българската медиевистика като цяло. Това първо по рода си изследване може да се оцени като солидна основа за редица бъдещи проучвания върху проблемите на историята, историческата география, на урбанистиката и стопанството, на християнската история и култура на Северна Африка в късноантичния период. Убедена съм също така, че трудът ще бъде настолно четиво за мнозина български и чужди изследователи на Късната античност, ранното християнство и африканската история. Освен това искам да похваля автора за хубавия език на книгата, за лекия и четивен стил, чрез който е представена тази трудна тематикаа, нещо, рядко срещано в научните среди.

Отделните студии и статии, предхождащи написването на монографията, се характеризират с конкретно и подробно проучване на ранната християнска женска просопография на Северна Африка, християнската градската среда и пространство на Северноафриканския лимес и предлимес, изследване на християнските надгробни паметници и епиграфски материали от Дунавския и Панонския лимес на Римската империя, монашеството в християнска Галия през V в. и рецепцията на източните монашески идеали там и прочие.

За приносния характер на представените от кандидата изследвания, говори и справка от системата „Авторите“ на СУ „Св. Климент Охридски“ за над 30 цитирания на български и чужди езици, 16 цитирания в *Google Наука*, както и справка за индексирани публикации и цитирания от Университетска библиотека на СУ „Св. Климент Охридски“.

5. Преподавателска дейност

Справката от Учебен отдел на СУ за последните пет учебни години показва пълната аудиторна заетост на доц. д-р Р. Бояджиев. Видно от приложената документация доц. Бояджиев води бакалавърски лекционни курсове по История на Византия и Средновековна балканска история (в специалност Балканистика, ФСлФ на СУ), както и различни учебни дисциплини в магистърската степен на обучение в Исторически факултет и Факултет Славянски филологии на Софийския университет. Успешната му работа с млади хора личи и от факта, че доц. Р. Бояджиев е координатор за България (от страна на българския комитет) за предлагане и подбор на кандидати за учебни и академични стипендии за студенти и докторанти, както и за високи научни изследвания към академичната фондация КААД (KAAD - Bonn).

Заклучение

След запознаването ми с представените по конкурса материали и научни трудове и посочването на техните научни приноси, намирам за основателно да дам своя положителен вот за избор на **доц. д-р Румен Бояджиев** на академичната длъжност „**ПРОФЕСОР**“ на СУ „Св. Климент Охридски“ по професионално направление 2.2. История и археология (**История на късната античност: християнска просопография**). Смятам, че той напълно я заслужава.

16. 07.2019

София

Рецензент:

/проф. д-р Ивайла Попова/